

شناسایی و بررسی تأثیر گردشگری بر مناطق روستایی ساحلی با رویکرد تلفیقی ویکورفازی و مدل‌سازی ساختاری تفسیری

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۹/۲۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۰/۱۵

کد مقاله: ۷۴۰۸۷

بیژن بهبودی^۱

چکیده

اثرات گردشگری در نواحی روستایی با توجه به ماهیت فعالیت گردشگری و ارتباط و تعامل تنگاتنگ آن با فعالیت‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی می‌تواند بسیار گسترده و متنوع باشد. با توجه به نقش استان‌های جنوبی و روستاهای ساحلی این مناطق در جذب گردشگر، تحقیق حاضر با هدف شناسایی و بررسی عوامل تأثیرگذار گردشگری بر مناطق روستایی ساحلی در جنوب کشور انجام شد. داده‌ها از طریق مطالعات کتابخانه‌ای، ادبیات و تحقیقات پیشین و مصاحبه گردآوری و سپس پرسشنامه مطابق با رویکردهای ویکور فازی و مدل‌سازی ساختاری تفسیری تدوین گردید. در این پژوهش از دو پرسشنامه برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده شد. در مرحله اول با توجه به جامعه آماری، حجم نمونه با استفاده از جدول مورگان مشخص و پرسشنامه که شامل ۱۶ عامل مؤثر گردشگری بر سواحل روستایی بود بین ۱۵۰ نفر از ساکنین مناطق روستایی توزیع شد. بعد از جمع‌آوری داده‌ها با استفاده از تکنیک ویکور فازی رتبه‌بندی عوامل انجام شد. در مرحله دوم بعد از رتبه‌بندی انجام شده، ۷ عامل برتر انتخاب و با استفاده از آن، پرسشنامه دوم مطابق با رویکرد ISM تدوین و بین خبرگان توزیع شد که با استفاده از رویکرد ISM به سطح بندی عوامل پرداخته شد. نتایج تحقیق نشان داد که "رشد اقتصادی"، "ایجاد فرصت‌های شغلی"، "قرابت فرهنگی"، "سودآوری جوامع محلی و پیشرفت اقتصادی مردم محلی"، "ایجاد دیدگاه‌های جدید در میان مردم محلی نسبت به محیط طبیعی"، "توسعه و ارتقای شاخص‌های توسعه در مناطق" و "تغییر نحوه زندگی افراد بومی" به ترتیب از بالاترین درجه اهمیت برخوردار هستند.

واژگان کلیدی: گردشگری، گردشگری ساحلی، گردشگری روستایی، ویکور فازی، مدل‌سازی ساختاری تفسیری

امروزه رقابت فشرده‌ای در میان بسیاری از کشورهای جهان برای جذب جهانگردان به چشم می‌خورد و صنعت گردشگری به عنوان صنعتی پویا و با ویژگی‌های منحصر به فرد، بخش مهمی از فعالیت‌های اقتصادی و تولیدی کشورهاست (یوکسی و لینسنگ، ۲۰۲۰). تقاضا و تمایل برای گردشگری با انگیزه‌های مختلف مانند تفریح، تجارت و زیارت در تمام جهان با سرعتی باورنکردنی در حال افزایش است (خدایانه، ۱۳۹۹). در دوران ما گردشگری به یک واقعیت مهم اجتماعی و یک فعالیت عظیم اقتصادی تبدیل شده است. این صنعت افزون بر برخورداری از امکانات درآمدزایی، اشتغال‌زا است و تبادل فرهنگ‌ها حفظ و احیای آن را نیز به دنبال خواهد داشت (چنگسای و همکاران، ۲۰۱۲). از این رو، صنعت گردشگری جایگاه خاصی در اقتصاد کشورها پیدا کرده و نقش فعال و مؤثری در ارتقاء ساختار اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بخصوص در کشورهای رو به توسعه ایفا می‌کند (خان و همکاران، ۲۰۲۰)، به طوری که حجم مبادلات بین‌المللی گویای آن است که بیش از ۲۰ درصد مبادلات با جریان گردشگری آغاز می‌گردد و در برخی کشورها درآمدهای ناشی از آن یکی از منابع عمده در جهت تقویت اقتصاد ملی روزافزون آنها می‌شود (سنایی، ۱۳۸۶). رشد و گسترش گردشگری از جمله پدیده‌های مهم اواخر قرن بیستم است که با سرعت در قرن جدید ادامه دارد (پترو و همکاران، ۲۰۱۸). بالا رفتن سطح درآمد، افزایش ایام فراغت، تغییرات و نگرش‌های جدید به مفاهیم زندگی و ضرورت تأمین‌های بین‌المللی ایجاب می‌کند که گردشگری به شدت گسترش و توسعه یابد (مورا و کوچیکنیکو، ۲۰۱۸). در این راستا گردشگری روستایی نیز جزیی از صنعت گردشگری به حساب می‌آید که می‌تواند نقش عمده‌ای در توانمندسازی مردم محلی و تنوع بخشی به رشد اقتصادی و نیز خلق فرصت‌های شغلی جدید در ارتباط تنگاتنگ با سایر بخش‌های اقتصادی ایفاء کند (شریف زاده، ۱۳۸۱). گردشگری روستایی شامل فعالیت‌های متنوعی است که گردشگران در نواحی روستایی انجام می‌دهند (ماداناکولی و همکاران، ۲۰۲۱).

در میان انواع مکان‌ها و جاذبه‌های گردشگری، محیط‌های شهری به‌عنوان مراکز تمدن، فرهنگ، سیاست و گاه ارزشمندترین منابع گردشگری چون پارک‌ها، مراکز تفریحی و فضاهای تاریخی محسوب می‌شوند (سرای، ۱۳۹۲). چنانچه این مراکز شهری در کنار دریا باشند و از آفتاب و ساحل گرم برخوردار باشند، فرصت‌ها و ارزش‌های گردشگری آنها دوچندان خواهد بود (زیبا وردی، ۱۳۹۸). یکی از انواع گردشگری طبیعت‌گرا، گردشگری ساحلی است (دریوس و همکاران، ۲۰۱۹). مفهوم گردشگری ساحلی طیف کاملی از گردشگری، فراغت و فعالیت‌های تفریحی را که در نواحی ساحلی و آب‌های نزدیک ساحل روی می‌دهد، در برمی‌گیرد. بر این اساس عرضه محصولات گردشگری ساحلی شامل اسکان، پذیرایی، صنعت محصولات غذایی، خانه‌های دوم و زیرساخت پشتیبان توسعه ساحلی را شامل می‌شود (خانی و همکاران، ۱۳۸۸). در حالی که صنعت گردشگری در میان بزرگ‌ترین صنایع جهانی و نیز در میان بخش‌های اقتصادی دارای بیشترین سرعت رشد قرار دارد (حیدری و محمدی، ۱۳۹۲) گردشگری ساحلی بیشترین سرعت رشد را در میان انواع گردشگری با روند رشد قابل توجه در دهه‌های اخیر دارد (زیباوردی، ۱۵) و اثرات نامطلوب ناشی از گردشگری نیز موجبات توجه به رویکرد گردشگری پایدار را فراهم آورده است (حنفیه، ۲۰۲۲). بنابراین، باید توجه نمود که علی‌رغم مزایای فراوان این صنعت در بهبود شرایط اقتصادی و اجتماعی کشورهای مختلف (تگار و گورنینگ، ۲۰۱۸)، چنانچه توسعه آن همراه با سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌های منطبق بر نگرش محیط‌زیستی و با تأکید بر پایداری توسعه نباشد به طور حتم موجب بروز تأثیرات منفی فراوان بر محیط‌زیست خواهد شد که علاوه بر تخریب و کاهش کیفیت طبیعت و جلوه‌های طبیعی و مصنوعی در نهایت به کاهش جاذبه سرزمین‌های تحت تأثیر برای گردشگران داخلی و خارجی منجر می‌شود (تین و همکاران، ۲۰۱۹).

گردشگری در بستر محیط جغرافیایی صورت می‌گیرد که متشکل از محیط طبیعی و فرهنگی- اجتماعی است (برومند و همکاران، ۱۳۹۷). هر یک از این دو محیط متشکل از عواملی هستند که به نوعی بر گردشگری تأثیرگذار است و از آن تأثیر می‌پذیرد (جمشیدی و همکاران، ۱۳۹۷). گردشگری می‌تواند اثرات متفاوت و قابل توجهی در منطقه گردشگری پذیر بر جای بگذارد (هال، ۲۰۱۵). این اثرات می‌توانند اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و محیط‌زیستی باشند (کاسوسیس، ۲۰۱۶). با توجه به پیچیدگی و همچنین گستردگی فعالیت‌های گردشگری اثرات ناشی از آن نیز ابعاد به هم پیوسته بسیاری دارند که باید در مطالعه اثرات گردشگری به آنها توجه شود. از این رو، هدف از تحقیق حاضر، بررسی تأثیر گردشگری بر روستاهای ساحلی کشور می‌باشد. از جمله مناطقی که در سواحل جنوبی کشور نقش مهمی را در توسعه صنعت گردشگری ایفا می‌کند، شهرهای ساحلی استان بوشهر است که باتوجه به پتانسیل‌های بالای گردشگری این منطقه می‌تواند در جذب گردشگر اعم از داخلی و خارجی نقش کلیدی و تعیین‌کننده‌ای داشته باشد. برای این منظور ابتدا مطالعه جامعی بر ادبیات و سوابق پژوهشی انجام شد که در نتیجه آن مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار در حوزه گردشگری بر روستاهای ساحلی به خصوص سواحل جنوبی کشور مورد شناسایی قرار گرفته و با استفاده از تکنیک ویکور فازی رتبه بندی شدند در نهایت مدل‌سازی مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار با استفاده از تکنیک مدل‌سازی ساختاری تفسیری انجام خواهد شد.

۲- مبانی نظری

۲-۱- گردشگری

تعریف سازمان ملل براساس پیشنهاد کنفرانس بین‌المللی ترانسپورت در سال ۱۹۶۴ از گردشگر بیان می‌دارد: "گردشگر کسی است که به منظور تفریح، بازدید از نقاط دیدنی، معالجه، مطالعه، تجارت، ورزش و یا زیارت به کشوری غیر از کشوری که در آن اقامت دارد سفر می‌کند مشروط بر اینکه حداقل مدت اقامت او از ۲۴ ساعت کمتر و از شش ماه بیشتر نباشد" (دسبیلوس، ۲۰۱۸). اما شاید بهترین تعریفی که از گردشگری شده است تعریف ماتیسن و وال (۱۹۸۲) باشد: «توریسم یا گردشگری، حرکت معاصر مردم است برای اینکه اوقات فراغت خود را در مکان‌هایی بیرون از خانه صرف نموده و اقامت نمایند، فعالیت‌هایی است که طی اقامتشان انجام می‌دهند و نیز تسهیلاتی است که متناسب با نیازهایشان ایجاد می‌شود (به نقل از گومس و همکاران، ۲۰۱۷). سازمان جهانی توریسم (۱۹۹۷) گردشگری را فعالیتی چند منظوره می‌داند که در مکانی خارج از محیط عادی گردشگر انجام می‌گیرد (ریاحی و مهرعلی‌تبار، ۱۳۹۳). در یک تقسیم‌بندی بر مبنای محرک‌های جذب، نظریه‌های گردشگری به سه دسته تقسیم می‌شود که در دسته اول جنبه روانشناختی قرار دارد و به وجود عواملی در خود فرد توجه دارد که باعث سفر افراد به مقصد خاصی می‌شود؛ دسته دوم نظریه‌هایی است که به وجود عواملی در مبدا توجه دارد و باعث سفر به مقصد خاصی می‌شود و دسته سوم نیز به وجود محرک‌ها و عواملی در مقصد اشاره دارد که باعث سفر به آن مقصد می‌شود (علی‌اکبری و همکاران، ۱۳۹۷).

۲-۲- گردشگری روستایی

گردشگری روستایی از جمله شاخه‌های گردشگری است که در قرن ۱۹ از اهمیت و جایگاه قابل توجهی برخوردار گردیده است و به یکی از مهم‌ترین مباحث در جوامع علمی جهان تبدیل شده است و صاحب‌نظران تلاش نموده‌اند تا با الگوها و روش‌های مختلف نقش گردشگری را در تجدید حیات اقتصادی و اجتماعی روستاها افزایش دهند (عناستانی و وصال، ۱۳۹۵). از این رو توسعه گردشگری در مناطق روستایی عنصری اساسی در غلبه بر انگاره‌های توسعه نیافتگی و بهبود استانداردهای زندگی مردم محلی به حساب می‌آید؛ و یکی از راهبردهای نوینی است که در کشورهای جهان در جهت توسعه گردشگری مورد توجه قرار گرفته است (رکن‌الدین افتخاری و همکاران، ۱۳۹۲). فعالیت‌های گردشگری در نواحی روستایی به طور قابل توجهی افزایش یافته است، از دهه ۷۰ در همه کشورهای توسعه یافته گردشگری نقش کلیدی در توسعه برخی نواحی روستایی که از لحاظ اقتصادی و اجتماعی با رکود مواجه بودند داشته است (نیر و همکاران، ۲۰۱۵) اما گردشگری در نواحی روستایی یک پدیده جدیدی نیست، بلکه موضوعی است که از انقلاب صنعتی با مفاهیم بازگشت به زادگاه (به عنوان نوعی گردشگری که بوسیله ساکنان شهری که اصالتاً از نواحی روستایی بودند و تعطیلاتشان را در شهرک‌های خود می‌گذراندند) وجود داشته است (اسدی کرم، ۱۳۹۸). در کل اروپا گردشگری به صورت گسترده‌ای به عنوان وسیله‌ای برای مقابله با چالش‌های اقتصادی-اجتماعی که نواحی روستایی با آن روبرو هستند افزایش یافته است (لیو و همکاران، ۲۰۲۰).

۲-۳- گردشگری ساحلی

گردشگری ساحلی یکی از شاخه‌های طبیعت گردی می‌باشد که به عنوان یکی از جلوه‌های توسعه پایدار و شیوه‌ای از گردشگری پایدار محسوب می‌شود. (پرچکانی و همکاران، ۱۳۹۹) و می‌تواند از منابع درآمدی شهری به شمار رود. از همین چشم انداز دکتر پاپلی در کتابش گردشگری دریایی را به دو شاخه تقسیم کرده است " گردشگری دریایی خود به دو شاخه مهم گردشگری ساحلی و گردشگری دریایی تقسیم می‌شود که گردشگری ساحلی بیشترین گردشگری را به خود جذب می‌کند. (رمضان نژاد و رکن‌الدین افتخاری، ۱۳۹۸). فعالیت‌های گردشگری ساحلی را می‌توان به دو گروه اصلی تقسیم کرد: فعالیت‌های متکی بر طبیعت مانند ماهی‌گری، شنا، حمام آفتاب، غواصی، قایق‌رانی، اسکی؛ فعالیت‌های متکی بر تسهیلات انسان ساخت مانند: خرید، تفریح، استفاده از رستوران، پارک‌های ساحلی، پلاژهای هتل‌های ساحلی و سینماهای رو باز. (قادری و همکاران، ۱۳۹۷).

۲-۴- جایگاه استان‌های جنوبی کشور در صنعت گردشگری

در برنامه ملی گردشگری کشور در راستای آمایش فضایی در هفت فعالیت‌های گردشگری، استان‌های ۳۰ گانه کشور منطقه گردشگری دسته‌بندی شدند تا از این طریق فعالیت‌هایی با جهت‌گیری منظم سازماندهی و با تقویت همکاری‌های منطقه‌ای استان‌ها، فرآیند توسعه گردشگری هماهنگ و دستیابی به بازارها بر اساس آورده‌ها و جاذبه‌های مشترک تسهیل شود. استان‌ها با توجه به اصل هم‌افزایی، با نواحی مشترک در عرصه فعالیت‌های گردشگری حاضر خواهند شد و از منابع یکدیگر برای دستیابی به مطلوبیت کل و بهره‌مندی از اثرات مثبت گردشگری استفاده خواهند کرد. در این تقسیم‌بندی، استان بوشهر در منطقه پنج (با نام قلب ایران باستان) قرار گرفته است. منطقه پنج گردشگری با دارا بودن ۵۵۹۰۴۷ نفر و ۱۹٪ از کل گردشگران کشور در رتبه دوم

قرار گرفته است. استان خوزستان نیز با دارا بودن ۸۲۴۷ نفر و ۳٪ از کل گردشگران کشور در منطقه چهار (با نام پایتخت باستانی) گردشگری با مرکزیت اهواز قرار دارد.

۳- پیشینه پژوهش

ایمانی و پیروز (۱۴۰۰) تحقیقی تحت عنوان عوامل کیفیت‌بخش محیط گردشگری روستاهای ساحلی شهرستان تالش، انجام دادند. جهات تحلیل موضوع چهارچوبی از شاخص‌های زیست محیطی، کالبدی و اجتماعی بر اساس مطالعات سایر پژوهشگران انتخاب گردید نتایج حاصل از بررسی یافته‌ها نشان می‌دهد شاخص‌هایی که جهت کیفیت محیطی مورد بررسی قرار گرفت دارای میانگینی پایین‌تر از حد متوسط بودند و می‌توان بیان نمود که جامعه میزبان (سرپرستان خانوار) از شاخص‌های کیفیت محیطی رضایت مطلوبی نداشتند. وردی پسندی (۱۳۹۸) در تحقیقی تحت عنوان فرصت‌ها و چالش‌ها در گردشگری ساحلی (مطالعه موردی: غرب مازندران) به بررسی اثرات مثبت و منفی این صنعت پرداخته است و راه کاری برای به حداقل رساندن اثرات تخریبی نشان داده است. نتایج تحقیق نشان داد که برای یک برنامه‌ریزی صحیح و اصولی در زمینه گردشگری (گردشگری ساحلی) مردم و دولت مکمل هم هستند؛ علاوه بر آن با دادن آگاهی‌های لازم (میزبان و مهمان) در این زمینه می‌توان هم فرصت‌های زیادی از لحاظ اقتصادی و اجتماعی ایجاد کرد و هم از پیامدهای منفی آن از جمله آلودگی‌های بصری، آلودگی بر هوا، آب و خاک جلوگیری کرد. پرچکانی و همکاران (۱۳۹۷) نیز در تحقیق خود تحت عنوان آینده‌نگاری برندسازی پایدار مقصدهای گردشگری ساحلی درصدد ارائه الگوی مطلوب برندسازی پایدار مقصدهای گردشگری ساحلی بودند. برای این منظور ابتدا فهرست نهایی پیشران‌های مؤثر (۲۳ پیشران) استخراج شد که شامل ۹۹ پیشران اکولوژیکی، ۲۵ پیشران فرهنگی- اجتماعی، ۹۰ پیشران اقتصادی و ۹۹ پیشران نهادی می‌شود. پس از آن روابط بین پیشران‌ها مورد بررسی قرار گرفته، متغیرهای کلیدی شناسایی و میزان سازگاری عوامل تأثیرگذار و تأثیرپذیر استخراج شدند. بر مبنای نتایج به دست آمده پنج سناریو اصلی تدوین و به لحاظ سهولت کار در سه سطح محلی، ملی و بین‌المللی معماری شدند. در نهایت نیز الگوی مطلوب برای یک بازه زمانی بیست ساله، در قالب‌های «گذار با رویکرد بازسازی و بهبود»، «میانی با رویکرد بازآفرینی حداقلی» و «مطلوب با رویکرد بازآفرینی حداکثری» ارائه کردند. همچنین، پژوهش‌های دیگری نیز در این زمینه صورت گرفته است از جمله: شوقی و همکاران (۱۳۹۷) به آسیب‌شناسی و ارائه راهبردهای مناسب توسعه گردشگری ساحلی در سواحل استان بوشهر پرداختند. این پژوهش نشان داد که استان بوشهر اگرچه از نقاط قوت و فرصت‌های متعدد از جمله موقعیت جغرافیایی مناسب، وسعت، تنوع منابع و جاذبه‌های طبیعی و تاریخی، فرهنگی، چشم‌اندازهای زیبا، جنگل‌های حرا و ... برخوردار است اما، گرفتار ضعف‌ها و تهدیدهای مختلفی همچون، کمبود زیرساخت‌های گردشگری، ضعف تبلیغات، چندپارگی مدیریت، تبلیغات سوء جهانی و مانورهای نظامی است.

آستینا و همکاران (۲۰۲۱) نیز تحقیقی تحت عنوان گردشگری در نواحی ساحلی: پیامد آن برای بهبود فرهنگ اقتصادی و فرهنگی (مطالعه موردی در ساحل گوا چین، مالنگ) با هدف تعیین: (۱) توسعه ظرفیت حمل گردشگری در ساحل گوا چین (۲) فرصت‌ها و چالش‌های توسعه ساحل گوا چین (غار چین) برای بهبود اقتصاد جامعه (۳) فرهنگ پذیری فرهنگی در جوامع اطراف سواحل گوا چین انجام دادند. مشاهده و مستندسازی نتایج نشان داد که ظرفیت برابری ساحل در وضعیت مثبت و قوی قرار دارد. این جاذبه‌های ساحل گوا چین (غار چین) زیبایی‌های طبیعی و افسانه‌هایی است که توسط جامعه باور می‌شود و باعث افزایش تعداد بازدیدکنندگان این ساحل نسبت به سایر سواحل، به ویژه در تعطیلات آخر هفته خواهد شد.

هنگ و هوانگ (۲۰۲۰) در تحقیقی تحت عنوان تأثیر توسعه گردشگری بر معیشت محلی و تغییر پوشش زمین در ارتفاعات ویتنام شمالی ارتباط بین توسعه گردشگری، معیشت محلی و تغییر پوشش زمین را در سطح خانوار تحلیل کردند. منطقه Sa Pa به عنوان مطالعه موردی انتخاب شد. در ۲۵ منطقه روستایی در ساپا، ۴۸۷ خانوار مورد مصاحبه قرار گرفتند بر این اساس خانوارهای روستایی در سه نوع معیشت طبقه بندی شدند: (۱) کشاورزی تمام وقت، (۲) کشاورزی با مشارکت محدود در گردشگری و (۳) کشاورزی و مشارکت عمده در فعالیت‌های گردشگری. سپس، ارتباط بین گردشگری و تغییر پوشش زمین در سطح خانوار کمی سازی شد. نتایج نشان می‌دهد که معرفی گردشگری استاندارد زندگی اقلیت‌های قومی را افزایش داده و منجر به سیستم‌های کشاورزی فشرده‌تر با رشد مجدد جنگل‌ها در مزارع متروکه شده است.

آنتارا (۲۰۱۶) در پژوهشی به مقایسه چهار رویکرد یا الگوی مدیریت مقصدهای گردشگری ساحلی در بالای کشور اندونزی می‌پردازد. این چهار الگو عبارت‌اند از: الگوی مدیریت به وسیله سنت روستایی، الگوی مدیریت به وسیله اساس و بنیاد روستایی، الگوی مدیریت به وسیله مقامات حکومت مرکزی، و توسعه طبیعی (بدون الگوی مدیریتی). هریک از سه الگوی مدیریتی نام برده ساختار سازمانی، دستگاه‌های اجرایی، سیستم حقوقی، میزان دخالت دولت و تأثیرات خاص خود را دارند. منظور از الگوی چهارم، یعنی "توسعه طبیعی"، توسعه بدون دخالت انسانی و مدیریت است که در برخی سواحل بالای هنوز هم دیده می‌شود. درحالی‌که نتایج کلی الگوی سه‌گانه مطلوب است، مناطق ساحلی بدون مدیریت برنامه‌ریزی شده گردشگری مشکلات و مسائل چندگانه‌ای دارند، اعم از نبود امنیت، در دسترس نبودن اطلاعات درباره امکانات مقصد، عدم استفاده بهینه از زمین، عدم کنترل صحیح منابع ساحلی مانند صخره‌های مرجانی، و نبود کنترل بر تمیزی ساحل.

۳-۱- عوامل تأثیرگذار گردشگری بر روستاهای ساحلی

بر اساس بررسی‌های انجام شده، عوامل تأثیرگذار گردشگری بر روستاهای ساحلی به دو دسته تأثیرات بالقوه منفی و مثبت تقسیم‌بندی می‌شوند که در جدول ۱ نشان داده شده است

جدول ۱- عوامل تأثیرگذار گردشگری بر روستاهای ساحلی

ردیف	دسته بندی	عامل	منبع
۱	تأثیرات بالقوه مثبت گردشگری	ایجاد فرصت‌های شغلی	(هواهنگ و همکاران، ۲۰۲۰)؛ (رمضان نژاد و رکن الدین، ۱۳۹۸).
۲		رشد اقتصادی	(یانگ و همکاران، ۲۰۲۱)؛ (وردی پسندی، ۱۳۹۸).
۳		ایجاد دیدگاه‌های جدید در میان مردم محلی نسبت به محیط طبیعی	(وردی پسندی، ۱۳۹۸). (پرچکانی و همکاران، ۱۳۹۹)
۴		سود آوری جوامع محلی و پیشرفت اقتصادی مردم محلی	(مارت و همکاران، ۲۰۱۸). (عمویی، ۱۳۹۹).
۵		قربان فرهنگی	(پرچکانی و همکاران، ۱۳۹۹)؛ (وردی پسندی، ۱۳۹۸).
۶		بهبود حمل و نقل محلی و ارتقاء سطح دسترسی‌ها به بازارهای محلی	(هواهنگ و همکاران، ۲۰۲۰)؛ (رمضان نژاد و رکن الدین، ۱۳۹۸).
۷		توسعه و ارتقاء شاخص‌های توسعه در سواحل روستایی	(هواهنگ و همکاران، ۲۰۲۰)؛ (رمضان نژاد و رکن الدین، ۱۳۹۸).
۸	تأثیرات منفی بالقوه گردشگری	تخریب زیستگاه‌های دریایی نزدیک ساحل	(مشبکی اصفهانی و همکاران، ۱۳۹۹). (یوسف جمالی و همکاران، ۱۴۰۰)
۹		تشدید تضاد اجتماعی بین طبقات مختلف مردم	(پرچکانی و همکاران، ۱۳۹۹)؛ (وردی پسندی، ۱۳۹۸).
۱۰		کاهش تعداد گونه‌های جانوران دریایی	(مشبکی اصفهانی و همکاران، ۱۳۹۹). (یوسف جمالی و همکاران، ۱۴۰۰)
۱۱		افزایش هزینه زندگی ساکنان منطقه	(هواهنگ و همکاران، ۲۰۲۰)؛ (رمضان نژاد و رکن الدین، ۱۳۹۸).
۱۲		آسیب به چهره ی طبیعی ساحل	(مشبکی اصفهانی و همکاران، ۱۳۹۹). (یوسف جمالی و همکاران، ۱۴۰۰)
۱۳		تأثیرات منفی فرهنگی	(پرچکانی و همکاران، ۱۳۹۹)؛ (وردی پسندی، ۱۳۹۸).
۱۴		وابستگی شدید منطقه به صنعت گردشگری و یک بعدی شدن فعالیت‌های اقتصادی در منطقه	(هواهنگ و همکاران، ۲۰۲۰)؛ (رمضان نژاد و رکن الدین، ۱۳۹۸).
۱۵		تغییر نحوه زندگی افراد بومی	(مشبکی اصفهانی و همکاران، ۱۳۹۹). (یوسف جمالی و همکاران، ۱۴۰۰)
۱۶		افزایش قیمت املاک محلی	وردی پسند (۱۳۹۸)

۴- روش تحقیق

پژوهش حاضر از لحاظ ماهیت، کاربردی، از لحاظ هدف پیمایشی می‌باشد. داده‌ها از طریق مطالعات کتابخانه‌ای، ادبیات و تحقیقات پیشین و مصاحبه گردآوری شده و سپس پرسشنامه مطابق با رویکردهای مورد استفاده در این پژوهش (ویکور فازی و مدل‌سازی ساختاری تفسیری) تدوین گردید. در این پژوهش از دو پرسشنامه برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده شد. در مرحله اول با توجه به جامعه آماری، حجم نمونه با استفاده از جدول مورگان مشخص و پرسشنامه که شامل ۱۶ عامل مؤثر گردشگری بر سواحل روستایی بود بین ۱۵۰ نفر از ساکنین مناطق روستایی توزیع شد. بعد از جمع‌آوری داده‌ها با استفاده از تکنیک ویکور فازی رتبه‌بندی عوامل انجام شد. در مرحله دوم بعد از رتبه‌بندی انجام‌شده، ۸ عامل برتر انتخاب و با استفاده از آن، پرسشنامه دوم مطابق با رویکرد ISM تدوین و بین خبرگان (اساتید گروه مدیریت گردشگری و جغرافیا دانشگاه خلیج فارس) توزیع شد که با استفاده از رویکرد ISM به سطح بندی عوامل پرداخته شد. در ادامه به شرح بیشتر رویکردها و تجزیه و تحلیل داده‌ها پرداخته می‌شود.

۵- تجزیه و تحلیل داده ها

۱-۱- ویکور فازی

این روش روی دسته‌بندی و انتخاب از یک مجموعه گزینه‌ها تمرکز دارد و جواب‌های سازشی را برای حل یک مسئله با معیارهای متضاد تعیین می‌کند، به طوری که قادر است تصمیم‌گیرندگان را برای دستیابی به یک تصمیم نهایی یاری دهد. مطابق نظر اوپریکوویچ و ژنگ، روش چند معیاره برای رتبه‌بندی سازشی از الیگمتریک، به عنوان یک تابع یکپارچه در روش برنامه‌ریزی سازشی استفاده می‌کند. روش ویکور جهت رتبه‌بندی گزینه‌های مختلف به کار می‌رود و بیشتر برای حل مسائل گسسته کاربرد دارد. در اینجا جواب سازشی، نزدیکترین جواب موجه به جواب ایده‌آل است و کلمه سازش به یک توافق متقابل اطلاق می‌شود. این جواب سازشی یک شاخص رتبه‌بندی چند معیاره بر اساس نزدیکی به جواب ایده‌آل را مطرح می‌سازد.

۱-۱-۱- مراحل روش ویکور فازی

۱- تشکیل ماتریس تصمیم‌گیری: شاخص‌های اصلی (معیارها) و گزینه‌ها شناسایی گردیده‌اند. بنابراین ماتریس امتیازدهی گزینه‌ها بر اساس معیارها تشکیل شده است. برای امتیازدهی گزینه‌ها بر اساس هر معیار از طیف لیکرت استفاده شده است.

جدول ۳- عبارات کلامی برای رتبه‌بندی گزینه‌ها

عبارت کلامی	مثلی فازی عدد
خیلی زیاد	(۷,۹,۹)
زیاد	(۵,۷,۹)
متوسط	(۳,۵,۷)
کم	(۱,۳,۵)
خیلی کم	(۱,۱,۳)

۲- شناسایی متغیرهای کلامی: به منظور به دست آوردن وزن معیارها و زیرمعیارها، پرسشنامه مقایسات زوجی بین معیارها طراحی شد و از طیف ۵ تایی اعداد فازی استفاده شده که در جدول ۳ آورده شده است. به طوری که یک X_{ij} متغیر کلامی بود که عبارات کلامی خیلی زیاد، زیاد، متوسط، کم و خیلی کم را از نظر تصمیم‌گیرنده i ام برای معیار j ام را نشان می‌داد. آنگاه، هر عبارت کلامی به یک عدد فازی مثلی نسبت داده شد.

۳- نرمال کردن ماتریس تصمیم‌گیری: ماتریس تصمیم‌گیری چندمعیاری فازی را می‌توان برای مسئله مورد بررسی قرار گرفت. سپس برای نرمال سازی ماتریس تصمیم‌گیری ابتدا همه مقادیر ماتریس به توان ۲ رسانده با مجموع هر ستون جمع می‌گردد و سپس جذر هر ستون گرفته شده و در نهایت هر یک مقادیر بر جذر به دست آمده تقسیم می‌گردد. محاسبه نرمالایز کردن سه فرد اول به شرح جدول ۴ می‌باشد:

جدول ۴- ماتریس تصمیم‌گیری نرمال شده

فرد سوم			فرد دوم			فرد اول			
0.088235	0.041176	0.021008	0.078947	0.038462	0.020161	0.05625	0.039473684	0.025735294	1
0.088235	0.041176	0.021008	0.078947	0.038462	0.020161	0.05625	0.030701754	0.018382353	2
0.068627	0.029412	0.012605	0.061404	0.027473	0.012097	0.05625	0.039473684	0.025735294	3
0.068627	0.029412	0.012605	0.061404	0.027473	0.012097	0.04375	0.021929825	0.011029412	4
0.068627	0.029412	0.012605	0.078947	0.038462	0.020161	0.03125	0.013157895	0.003676471	5
0.04902	0.017647	0.004202	0.078947	0.049451	0.028226	0.05625	0.039473684	0.025735294	6
0.04902	0.017647	0.004202	0.078947	0.038462	0.020161	0.05625	0.039473684	0.025735294	7
0.068627	0.029412	0.012605	0.061404	0.027473	0.012097	0.05625	0.030701754	0.018382353	8
0.068627	0.029412	0.012605	0.061404	0.027473	0.012097	0.05625	0.039473684	0.025735294	9
0.068627	0.029412	0.012605	0.061404	0.027473	0.012097	0.05625	0.030701754	0.018382353	10
0.068627	0.029412	0.012605	0.061404	0.027473	0.012097	0.05625	0.039473684	0.025735294	11
0.068627	0.029412	0.012605	0.061404	0.027473	0.012097	0.04375	0.021929825	0.011029412	12
0.068627	0.029412	0.012605	0.061404	0.027473	0.012097	0.05625	0.030701754	0.018382353	13
0.068627	0.029412	0.012605	0.061404	0.027473	0.012097	0.05625	0.039473684	0.025735294	14
0.068627	0.029412	0.012605	0.061404	0.027473	0.012097	0.05625	0.030701754	0.018382353	15
0.068627	0.029412	0.012605	0.061404	0.027473	0.012097	0.05625	0.030701754	0.018382353	16

جدول ۵. شاخص مطلوبیت و شاخص نامطلوب

R	S	
0.655729	5.709976761	1
0.846075	9.926480984	2
0.655729	10.75841223	3
0.655729	10.79511359	4
0.676415	11.78251805	5
0.753966	6.471343667	6
0.655729	9.539168373	7
0.846075	12.45417015	8
0.655729	9.256892609	9
0.673014	10.99756274	10
0.88356	11.25259507	11
0.849058	10.33867665	12
0.675029	7.501255959	13
0.645967	7.18283951	14
0.647881	10.33818639	15
0.653967	12.01839855	16

۴- تعیین شاخص مطلوبیت و شاخص نامطلوب:

تعیین شاخص مطلوبیت و شاخص نامطلوب مقدار R و S در جدول ۵ نشان داده شده است.

در جدول ۶ فاصله هر عامل تا کمترین مقدار شاخص مطلوب و نامطلوب و اولویت بندی عوامل محاسبه شده است.

بر اساس فرمول زیر، مقدار Q عامل اول محاسبه و رتبه بندی نهایی گزینه‌ها به همین ترتیب انجام شده است.

$$Q = \{.5*(s_{s+})/(s_{-s+})+.5*(R_{R+})/(R_{-R+})\}$$

جدول ۶. فاصله هر عامل تا s+

اولویت	مقدار Q	R_R+	si_s+	عامل
۱۶	0.010272	0.009762	0	افزایش هزینه زندگی ساکنان منطقه
۴	0.385703	0.200108	4.216504	سود آوری جوامع محلی و پیشرفت اقتصادی مردم محلی
۹	0.219975	0.009762	5.048435	تخریب زیستگاه‌های دریایی نزدیک ساحل
۸	0.221499	0.009762	5.085136	وابستگی شدید منطقه به صنعت گردشگری و یک بعدی شدن فعالیت‌های اقتصادی در منطقه
۵	0.284281	0.030449	6.07254	ایجاد دیدگاه‌های جدید در میان مردم محلی نسبت به محیط طبیعی
۱۳	0.145264	0.107999	0.761366	تشدید تضاد اجتماعی بین طبقات مختلف مردم
۱۲	0.16933	0.009762	3.829191	کاهش تعداد گونه‌های جانوران دریایی
۱	0.490699	0.200108	6.74419	رشد اقتصادی
۱۱	0.157604	0.009762	3.546915	آسیب به چهره ی طبیعی ساحل
۷	0.248096	0.027047	5.287585	تغییر نحوه زندگی افراد بومی
۲	0.480231	0.237593	5.54261	ایجاد فرصت‌های شغلی
۳	0.405964	0.203091	4.62869	قرابت فرهنگی
۱۴	0.104986	0.029062	1.791279	تأثیرات منفی فرهنگی
۱۵	0.06118	0	1.472862	افزایش قیمت املاک محلی
۱۰	0.194261	0.001914	4.628209	بهبود حمل و نقل محلی و ارتقاء سطح دسترسی‌ها به بازارهای محلی
۶	0.270459	0.008	6.308421	توسعه و ارتقاء شاخص‌های توسعه در مناطق

۵-۲- مدل سازی ساختاری تفسیری

پس از اولویت بندی عوامل تأثیر گذار گردشگری بر سواحل روستایی جنوب کشور، مدل‌سازی مهم‌ترین عوامل تأثیر گذار با استفاده از روش مدل‌سازی ساختاری تفسیری انجام خواهد شد. مدل‌سازی ساختاری تفسیری یکی از روش‌های طراحی سیستم‌ها، به‌ویژه سیستم‌های اقتصادی و اجتماعی است که با بهره‌برداری از ریاضیات، رایانه و نیز مشارکت متخصصان، سیستم‌های بزرگ و پیچیده را طراحی می‌کند. روش ISM توسط وارفیلد مطرح شد. این روش یک فرایند تعاملی است که در آن مجموعه‌ای از عناصر مختلف و مرتبط با همدیگر در یک مدل نظامند و جامع ساختار بندی می‌شوند. این تکنیک به برقراری نظم در روابط پیچیده میان عناصر یک سیستم کمک زیادی می‌کند. به عبارت دیگر مدل‌سازی ساختاری تفسیری، فرایند یادگیری تکاملی است که از طریق تفسیر نظرات گروهی از خبرگان به چگونگی ارتباط بین مفاهیم یک مسئله می‌پردازد و ساختاری جامع از مجموعه پیچیده‌ای از مفاهیم ایجاد می‌کند و افزون بر مشخص کردن تقدم و تأخر تأثیرگذاری عناصر بر یکدیگر، جهت و شدت رابطه عناصر یک مجموعه پیچیده را در ساختار سلسله مراتبی تعیین می‌کند (وارفیلد، ۱۹۷۴) مراحل مختلف ISM به شرح زیر می‌باشد:

۱- مرحله اول: تشکیل ماتریس خود تعاملی ساختاری^۱: پس از شناسایی ابعاد و عناصر تشکیل دهنده مدل کسب و کار انطباقی در گام بعدی ماتریس خود تعاملی ساختاری از ابعاد مدل کسب و کار انطباقی و مقایسه آن‌ها با استفاده از حالت روابط مفهومی تشکیل گردیده است. این ماتریس توسط چهارده خبره و متخصص دانشگاهی و فعال در صنعت غذایی تکمیل شده است. خبرگان بر اساس رابطه مفهومی "منجر به" و با استفاده از علائم زیر ماتریس‌ها را تکمیل نمودند.

V: یعنی عامل سطر i منجر به j می‌شود.

X: برای نشان دادن تاثیر دوطرفه (بعد j به i و i به j).

A: یعنی عامل سطر j منجر به i می‌شود.

O: برای نشان دادن عدم وجود رابطه بین دو بعد.

سپس پاسخ‌های مشترکی که از بیشترین فراوانی برخوردار بود، انتخاب شد چراکه منطق مدل‌سازی ساختاری تفسیری منطبق بر روش‌های ناپارامتریک است و بر مبنای مد در فراوانی‌ها عمل می‌کند. در نهایت ماتریس خودتعاملی ساختاری به صورت جدول (۷) حاصل گردید.

جدول ۷. ماتریس خودتعاملی ساختاری

	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	j
i								
توسعه و ارتقای شاخص‌های توسعه								
قرابت فرهنگی							O	
تغییر نحوه زندگی افراد بومی						O	V	
ایجاد فرصت‌های شغلی					O	X	O	
ایجاد دیدگاه‌های جدید در میان محلیان				O	V	A	O	
سود آوری جوامع محلی			X	A	O	O	V	
رشد اقتصادی		A	A	O	X	A	V	

۲- مرحله دوم: ماتریس دستیابی^۲: در این مرحله با استفاده از قانون جایگذاری ۱-، ماتریس SSIM به ماتریس ۱- تبدیل می‌شود. به این ماتریس، ماتریس دستیابی اولیه گفته می‌شود. اگر ارتباط بین دو عنصر (i,j) در ماتریس خود تعاملی V باشد، در ماتریس RM ارتباط بین i,j را با عدد ۱ و بالعکس ارتباط بین i,j را با عدد ۰ جایگزین می‌نماییم. اگر ارتباط بین دو عنصر (i,j) در ماتریس خود تعاملی A باشد، در ماتریس RM ارتباط بین i,j را با عدد ۰ و بالعکس ارتباط بین i,j را با عدد ۱ جایگزین می‌نماییم. اگر ارتباط بین دو عنصر (i,j) در ماتریس خود تعاملی X باشد، در ماتریس RM ارتباط بین i,j را با عدد ۱ و بالعکس ارتباط بین i,j را با عدد ۱ جایگزین می‌نماییم. اگر ارتباط بین دو عنصر (i,j) در ماتریس خود تعاملی O باشد، در ماتریس RM ارتباط بین i,j را با عدد ۰ و بالعکس ارتباط بین i,j را با عدد ۰ جایگزین می‌نماییم که در جدول ۸ نشان داده شده است.

جدول ۸. ماتریس دستیابی اولیه

	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	j
i								
توسعه و ارتقای شاخص‌های توسعه	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	
قرابت فرهنگی	۱	۰	۱	۱	۰	۱	۰	
تغییر نحوه زندگی افراد بومی	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۱	
ایجاد فرصت‌های شغلی	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۰	
ایجاد دیدگاه‌های جدید در میان محلیان	۱	۱	۱	۰	۱	۰	۰	
سود آوری جوامع محلی	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۱	
رشد اقتصادی	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۱	

۳- مرحله سوم: تشکیل ماتریس دستیابی اصلاح شده (ماتریس دستیابی نهایی): پس از تبدیل تمام سطرها، نتیجه حاصله ماتریس دستیابی اولیه است. پس از اینکه ماتریس دستیابی اولیه به دست آمد، باید سازگاری درونی آن برقرار باشد. به عنوان نمونه اگر متغیر (الف) منجر به متغیر (ب) شود و متغیر (ب) هم منجر به متغیر (ت) شود پس متغیر (الف) نیز بایستی منجر به متغیر (ت) شود و اگر در ماتریس دستیابی این حالت برقرار نبود باید ماتریس اصلاح شود و روابطی که از قلم افتاده جایگزین شوند پس از

1 Structural Self-Interaction Matrix
2 Reachability Matrix

سازگار نمودن، ماتریس دستیابی نهایی که در جدول (۹) ارائه شده است، حاصل می شود. لازم به توضیح است که اعدادی که علامت * گرفته اند نشان می دهند که در ماتریس دستیابی اولیه صفر بوده اند و پس از سازگاری عدد یک گرفته اند.

جدول ۹. ماتریس دستیابی نهایی

i \ j	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
توسعه و ارتقای شاخص های توسعه	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰
قربان فرهنگی	۱*	۱	۱*	۱	۱	۱*	۱
تغییر نحوه زندگی افراد بومی	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۱
ایجاد فرصت های شغلی	۱*	۱	۱*	۱	۱*	۱	۱*
ایجاد دیدگاه های جدید در میان محلیان	۱*	۰	۱	۰	۱	۱	۱
سود آوری جوامع محلی	۱	۰	۱*	۰	۱	۱	۱
رشد اقتصادی	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۱

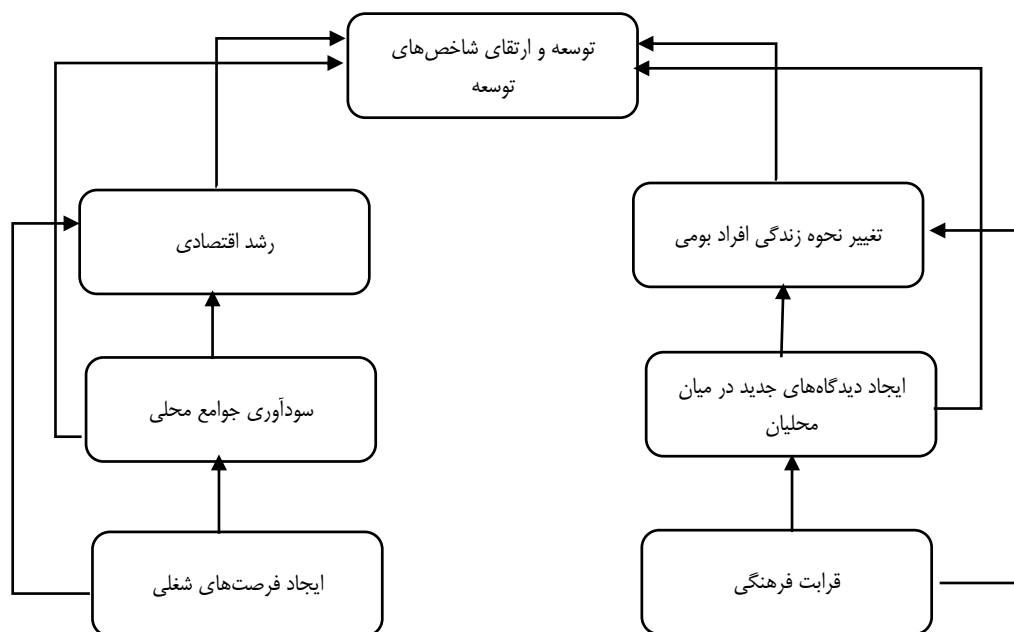
۴- مرحله چهارم: تعیین روابط و سطح بندی بین ابعاد: برای تعیین سطح و اولویت متغیرها، مجموعه دستیابی و مجموعه پیش نیاز برای هر متغیر تعیین می شود (مندل و همکاران، ۱۹۹۴). مجموعه دستیابی ۲ هر متغیر شامل متغیرهایی می شود که از طریق این متغیر می توان به آن ها رسید و مجموعه پیش نیاز ۳ شامل متغیرهایی می شود که از طریق آن ها می توان به این متغیر رسید. این کار با استفاده از ماتریس دستیابی انجام می شود. پس از تعیین مجموعه دستیابی و پیش نیاز برای هر متغیر عناصر مشترک در مجموعه دستیابی و پیش نیاز برای هر متغیر شناسایی می شوند. معیارهایی که مجموعه مشترکشان با مجموعه دستیابی شان یکی باشد، سطح اول اولویت را به خود اختصاص می دهند. پس از تعیین این متغیر یا متغیرها، آن ها را از جدول حذف کرده و با بقیه متغیرهای باقیمانده جدول بعدی را تشکیل می دهیم. در جدول دوم نیز همانند جدول اول متغیر سطح دوم را مشخص می کنیم و این کار را تا تعیین سطح همه متغیرها ادامه می دهیم (آگروال و همکاران، ۲۰۰۷). بدین ترتیب در این تحقیق طی شش مرحله سطوح شش گانه حاصل شد که به دلیل اختصار، نتیجه نهایی این شش مرحله در جدول (۱۰) آمده است.

جدول ۱۰. سطح بندی عوامل

مؤلفه	مجموعه دستیابی	مجموعه پیش نیاز	مجموعه مشترک	سطح
۱	۱	۱،۲،۳،۴،۵،۶،۷	۱	اول
۲	۱،۲،۳،۴،۵،۶،۷	۲،۴	۲،۴	چهارم
۳	۱،۳،۷	۳،۵،۷	۳،۷	دوم
۴	۱،۲،۳،۴،۵،۶،۷	۲،۴	۲،۴	چهارم
۵	۱،۳،۵،۶،۷	۲،۶،۵	۵	سوم
۶	۱،۳،۵،۶،۷	۴،۶	۶	سوم
۷	۱،۳،۷	۲،۳،۵،۶،۷	۳،۷	دوم

بر اساس سطح بندی عوامل با استفاده از روش مدل سازی ساختاری تفسیری، مدل ساختاری تحقیق به صورت شکل ۱ نشان داده شده است:

- 1 Mandal
- 2 Reachability set
- 3 Antecedent set
- 4 Agarwa

شکل شماره ۱. مدل ساختاری تحقیق

۸- بحث و نتیجه‌گیری

پتانسیل‌های گردشگری، سرمایه‌های هر منطقه هستند و شناسایی، طبقه‌بندی و برنامه‌ریزی آنها برای توسعه گردشگری و جلوگیری از تأثیرات منفی آنها اهمیت بالایی دارد. از این رو، تحقیق حاضر با هدف شناسایی و بررسی عوامل مؤثر گردشگری بر سواحل روستایی جنوب کشور انجام شد. در این پژوهش جهت رتبه‌بندی و میزان اهمیت عوامل مؤثر گردشگری بر سواحل روستایی از رویکرد تلفیقی ویکور فازی و مدلسازی ساختاری تفسیری مورد استفاده قرار گرفته است. با توجه به ادبیات تحقیق انجام شده ۱۶ عامل مؤثر گردشگری بر سواحل روستایی شناسایی و با استفاده از روش ویکور فازی رتبه‌بندی شدند. نتایج نشان داد که "رشد اقتصادی"، "ایجاد فرصت‌های شغلی"، "قرابت فرهنگی"، "سودآوری جوامع محلی و پیشرفت اقتصادی مردم محلی"، "ایجاد دیدگاه‌های جدید در میان مردم محلی نسبت به محیط طبیعی"، "توسعه و ارتقای شاخص‌های توسعه در مناطق" و "تغییر نحوه زندگی افراد بومی" به ترتیب از بالاترین درجه اهمیت برخوردار هستند. بعد از رتبه‌بندی انجام شده به وسیله ویکور فازی، ۷ عاملی که دارای بالاترین اولویت بود را انتخاب و با استفاده از رویکرد مدلسازی ساختاری تفسیری به سطح‌بندی آن پرداختیم. نتایج حاصل از مدلسازی نشان داد که عامل توسعه و ارتقای شاخص‌های توسعه در بالاترین سطح و دارای کمترین تأثیر و عوامل ایجاد فرصت شغلی و قرابت فرهنگی در پایینترین سطح و دارای بیشترین تأثیر بر دیگر عوامل می‌باشد.

از این رو، مشخص می‌گردد که گردشگری در روستاهای ساحلی تأثیر توأمان مثبت و منفی دارد و چنانچه سازماندهی و عرضه جاذبه‌های روستاهای ساحلی استان‌های جنوبی، در چارچوب مطالعات علمی و دانشگاهی به درستی شناسایی، ارزیابی و معرفی شوند، نقش به‌مراتب بیشتری در جذب گردشگر، توسعه فعالیت‌های گردشگری و رشد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مناطق ایفا می‌کند. شناسایی نیازهای منطقه، آماده سازی زیرساخت‌های قانونی، فرهنگی، حمل و نقل و زیست محیطی و ایجاد رضایت دیداری، فیزیکی، عاطفی و اجتماعی در این مناطق، امکان توسعه گردشگری و ایجاد تأثیرات مثبت و کاهش تأثیرات منفی در این مناطق را فراهم می‌سازد. زیرا در کنار تمامی تأثیرات مثبت، حجم انبوه مسافران به روستاهای ساحلی بالاخص سواحل بکر، مشکلاتی را نیز با خود به همراه خواهد آورد؛ از آن جمله آلودگی‌های زیست محیطی (آب، خاک، هوا) آلودگی‌های دیداری، و آسیب‌های اجتماعی (مانند افزایش ناامنی و ایجاد هرج و مرج، به خطر افتادن غنای فرهنگی و اصالت فرهنگی منطقه، تبدیل جنبه‌های فرهنگی به جنبه تجاری و...)، اقتصادی (جابجایی در اشتغال افراد بومی، افزایش قیمت املاک محلی و...) و فرهنگی (تغییر نحوه زندگی افراد بومی منطقه و...) می‌باشد. به رغم توجهی که در سال‌های اخیر به این صنعت در کشور شده است هنوز مشکلات زیادی در مدیریت آن مشاهده می‌شود و برای کم شدن این مشکلات و تأثیرات منفی بر مناطق بومی، آگاهی دادن به بومیان و آموزش توریست و نظارت دولت می‌تواند کارساز باشد.

۱. برومند بابک، کاظمی علی، رنجبریان بهرام. (۱۳۹۷). "توسعه مدل بومی سنجش رقابت پذیری گردشگری مقاصد گردشگری ایران"، نشریه تحقیقات بازاریابی نوین دوره: ۸، شماره ۲ (پیاپی ۲۹): ۱۲۹-۱۴۶.
۲. جمشیدی محمدجواد، برک پور ناصر، کلاتتری خلیل. (۱۳۹۷). "تحلیل اثرات فضایی جاذبه های گردشگری شهری بر خدمات گردشگری مشهد"، نشریه مطالعات مدیریت گردشگری (مطالعات جهانگردی)، دوره: ۱۳، شماره: ۴۴، ۱: - ۳۸.
۳. رمضان نژاد، یاسر؛ رکن الدین افتخاری، عبدالرضا. (۱۳۹۸). "راهبردهای توسعه گردشگری ساحلی روستایی استان گیلان"، نشریه مطالعات برنامه ریزی سکونتگاه های انسانی (چشم انداز جغرافیایی) دوره: ۱۴، شماره: ۱ (پیاپی ۴۶)، صفحه ۱۹-۳۴.
۴. قادری، اسماعیل؛ باقری، فاطمه؛ فرزین، محمدرضا؛ کاظمیان، غلامرضا. (۱۳۹۷). "مدیریت گردشگری ساحلی؛ تحلیل رویکرد یکپارچه"، نشریه گردشگری و توسعه دوره: ۷، شماره: ۴، ۱۷۶-۲۰۵.
۵. مشبکی اصفهانی، علیرضا؛ اعتصام، ایرج؛ ماجدی، حمید؛ مخ‌تاباد امرئی، سیدمصطفی. (۱۳۹۹). "راهبردهای بهینه جهت مقابله با پیامدهای زیست محیطی آینده در معماری ساحلی (گردشگری ساحلی در جزیره کیش)"، نشریه مطالعات هنر اسلامی، دوره: ۱۷، شماره: ۳۹، ۴۱۱ - ۴۳۹.
۶. یوسف جمالی، سوزان؛ متولی، صدرالدین؛ ملکشاهی، غلامرضا؛ رجیبی، آرزیتا. (۱۴۰۰). "تحلیلی بر نقش گردشگری ساحلی در توسعه پایدار شهری (مطالعه موردی: شهرهای ساحلی بابلسر، نور و رویان)". نشریه برنامه ریزی و آمایش فضا (مدرس علوم انسانی)، دوره: ۲۵، شماره: ۴، ۴۵ - ۷۰.
۷. پرچکانی، پروانه؛ رکن الدین افتخاری، عبدالرضا؛ هاشمی، سیدسعید. (۱۳۹۹). "آینده نگاری برندسازی پایدار مقصدهای گردشگری ساحلی"، نشریه مطالعات مدیریت گردشگری (مطالعات جهانگردی)، دوره: ۱۵، شماره: ۵۰، ۱۵۷-۱۹۵.
۸. اسدی کرم، رخساره. (۱۳۹۸). "تدوین برنامه راهبردی توسعه گردشگری در مناطق نمونه گردشگری روستایی (مطالعه موردی: روستای نمونه گردشگری میمند در شهرستان شهرباک)"، نشریه راهبردهای توسعه روستایی، دوره: ۶، شماره: ۳، ۲۷۹-۲۹۷.
۹. حیدری زهرا، محمدی زینب، (۱۳۹۲). "تحلیل رابطه توسعه اکوتوریسم ساحلی و اثرات و پیامدهای زیست محیطی آن (مورد سواحل شهرستان عباس آباد)" فصلنامه علمی محیط زیست، شماره ۵۷، صص ۵۵-۶۷.
۱۰. خدایانه، کیومرث. (۱۳۹۹). "تحلیل شبکه گردشگری در کانون‌های گردشگری ناحیه اردبیل"، نشریه: آمایش جغرافیایی فضا، دوره: ۱۰، شماره: ۳۸، ۲۵۹-۲۷۰.
۱۱. عمویی، محمدحسین. (۱۳۹۹). "نقش گردشگری در پایداری اقتصادی شهر ساحلی چالوس"، نشریه پژوهش های کاربردی در مدیریت و حسابداری، دوره: ۵، شماره: ۱۷، ۸۴-۹۵.
12. Antara, M. (2016). Comparison of four patterns management of coastal tourism destination in Bali- Indonesia, *E-Journal of Tourism Udayana University*, 3, 1, pp. 1- 16.
13. Astina, I. K., & Kurniawati, E. (2021). Tourism in coastal areas: Its implication to improve economic and culture acculturation (Case Study in Goa China Beach, Malang). *Geo Journal of Tourism and Geosites*, 37(3), 740-746.
14. Chengcai, T., Linsheng, Z., & Shengkui, C. (2012). Tibetan attitudes towards community participation and ecotourism. *Journal of resources and ecology*, 3(1), 8-15.
15. Coccossis, H. (2016). Sustainable development and tourism: Opportunities and threats to cultural heritage from tourism. In *Cultural tourism and sustainable local development* (pp. 65-74). Routledge.
16. Drius, M., Bongiorni, L., Depellegrin, D., Menegon, S., Pugnetti, A., & Stifter, S. (2019). Tackling challenges for Mediterranean sustainable coastal tourism: An ecosystem service perspective. *Science of the Total Environment*, 652, 1302-1317.
17. Gomes, R. D. S. D. E., Pinto, H. E. D. R. S. D. C., & Almeida, C. M. B. R. D. (2017). Second home tourism in the Algarve: The perception of public sector managers. *Revista Brasileira de Pesquisa em Turismo*, 11, 197-217.
18. Hafiz Hanafiah, M. (2022). Framing The Future Agenda Of Blue Tourism In Sustainable Coastal Tourism Destinations. *Tourism and hospitality management*, 28(2), 465-470.
19. Hall, C. M. (2015). On the mobility of tourism mobilities. *Current Issues in Tourism*, 18(1), 7-10.
20. Higgins-Desbiolles, F. (2018). Sustainable tourism: Sustaining tourism or something more?. *Tourism management perspectives*, 25, 157-160.
21. Hoang, T. T. H., Van Rompaey, A., Meyfroidt, P., Govers, G., Vu, K. C., Nguyen, A. T., ... & Vanacker, V. (2020). Impact of tourism development on the local livelihoods and land cover change in the Northern Vietnamese highlands. *Environment, Development and Sustainability*, 22(2), 1371-1395.

22. Khan, A., Bibi, S., Lorenzo, A., Lyu, J., & Babar, Z. U. (2020). Tourism and development in developing economies: A policy implication perspective. *Sustainability*, 12(4), 1618.
23. Liu, C., Dou, X., Li, J., & Cai, L. A. (2020). Analyzing government role in rural tourism development: An empirical investigation from China. *Journal of Rural Studies*, 79, 177-188.
24. Maret, S., Iwu, C. G., Musikavanhu, T. B., & Handayani, R. A. D. (2018). Rural tourism as a way to build economic independence. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure*.
25. Nair, V., Munikrishnan, U. T., Rajaratnam, S. D., & King, N. (2015). Redefining rural tourism in Malaysia: A conceptual perspective. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 20(3), 314-337.
26. Petrova, M., Dekhtyar, N., Klok, O., & Loseva, O. (2018). Regional tourism infrastructure development in the state strategies. *Problems and Perspectives in Management*, (16, Iss. 4), 259-274.
27. Tegar, D., & Gurning, R. O. S. (2018). Development of marine and coastal tourism based on blue economy. *International Journal of Marine Engineering Innovation and Research*, 2(2).
28. Tien, N. H., Thai, T. M., Hau, T. H., Vinh, P. T., & Long, N. V. T. (2019). Solutions for Tuyen Quang and Binh Phuoc tourism industry sustainable development. Comparative analysis. *International Journal of Research in Marketing Management and Sales*, 2(1), 101-107.
29. Yang, J., Yang, R., Chen, M. H., Su, C. H. J., Zhi, Y., & Xi, J. (2021). Effects of rural revitalization on rural tourism. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 47, 35-45.
30. Yuxi, Z., & Linsheng, Z. (2020). Identifying conflicts tendency between nature-based tourism development and ecological protection in China. *Ecological indicators*, 109, 105791.